

mercat a mi, que la'm dareu hun sou o dos menys que valrà», *Sermons* I, 269.6; avui el castellanisme *barato* és gairebé general, i sembla haver-se usat normalment ja en el segle XVI a judicar pel fet que apareix en les fonts lexicogràfiques de OPou,⁸ Torra (1640) i Lacavalleria; *AlcM* el documenta també en Agustí, *Secrets d'Agric.*; segons Forteza, *Gram. cat.*, 173, a Mallorca *barato* s'usa sense concordar: «els caïsons son *barato*»; la variant *abarato* se sent a Pallars.

Barata 'permuta, intercanvi' en *Costums de Tortosa* 10 (*AlcM*); *vendre a barata* 'vendre intercanviant' apareix en un doc. de 1295: «drap tent qui 's vena menys de vi. lib. a *barata*, pach III. d.» (Alart, *RLR* v, 85); en Lluï: «Aquell drap era muyllat, e lo mercader no y podia guanyar sens que'l vanès a *barata*», *Llibre de Meravelles* iv, 110; *barata* s'usa com a prep. significat 'a canvi de' a la zona Xàtiva i Alcoi (Val.), tractant-se evidentment d'una reducció de la loc. a *barata* 'e en fraseologia popular descurada; M. Gadea (d'Alcoi) usa repetidament aquesta forma: «regalarnos els 20 ohits en les sehues músiques y cantinèles *barata* els diners que mos trahien», *T. del Xè* II, 88; i també p. 114, i vol. I, 299, etc. A Ènguera els comerciants ambulants criden: «melones *barata* adaza»; i a la mateixa zona val. és comuna la frase *barata cansons*: 25 «Donar les còses *barata cansons* equival... a vendre una còsa molt *barata* o casi debàes», *T. del Xè* I, 388.

Barater 'el qui fa tractes fraudulents', '(home) enganyós' (*Consolat*, c. 193); «... axí matex s'és huy en Catalunya, car als uns lochs, diu hom, que les gents 30 són pus coratgoses, en altres pus avaricïoses, en altres pus aguts, e altres *baraters*, e altres pus plans», Eiximenis, *Terç* II, 15.19-23; «no nasch corona / en tota Carcassona / que no fos *baratera* / --- / aytal fo, çanrere, / lo xantre de Bolquera» (en un dels juvenívols 35 poemes satírics) id., *Terç*, cap. 950ss. «*Barater* o enganyós: Dolosus», J. Èstève (citat per *Dag.*); com a adj. apareix *barater* en alguns textos antics (veg. *AlcM*) i en *Dfa*. tenim 'enganyós, trampós'. *Barateria* (var *barataria*) 'engany', 'tracte fraudulent' en *Cròn.* de 40 Pere el Cerimoniós (*AlcM*); Eiximenis, *Dones* (Balari), i *Dfa*. *Baratador*, -ora 'el qui fa actes fraudulents' en *Dfa*. (*AlcM*), 'el qui fa barates' (*Dfa.*); *baratura* o *barator* 'qualitat de barat' (*Dfa.*); *baratament* m. 'acte de baratar' (un exemple de Camps i Mercadal 45 en *AlcM*); *barataire* 'el qui té el costum de baratar': «en son tres de companya / tots tres me trahiran // la un es lo fals Judas / l'altre n'és Barraban, // l'altre lo *barataire* / sempre [n']està *baratan* // b'rataria a Deu lo Pare / per trenta dinés d'arjant», Milà, *Rom.*, 50 18AII.9

Baratejar ant. 'malversar, dependre fraudulentament' (*Consolat*, c. 229); *abaratar* 'fer baixar el preu d'alguna cosa' (des de Belvitges; *Dag.* remet a *embaratar*, però el recull); *embaratar* 'id.' (també en Belvitges) sona més aviat dialectal (*AlcM* sembla haver-lo recollit en moltes parts); més general *abaratar* o -tar.

Desbaratar 'derrotar', *Desclot*, *Cròn.* c. 2; *Muntaner*, *Cròn.* c. 105; 'posar en desordre' en *Tirant*, 60

c. 105; «ell volia *desbaratar* o desconcertar los meus designis» (article de Lacavalleria, *Gazophyl*); «*desbaratar-se* o apartar-se de la sua obligació» (ibid.); *desbaratat*, -ada, adj. 'desordenat'; *anar desbaratat* '(anar) sense ordre, ni seny': «En faltar lo cab, tot va *desbaratat*», C. Ros, *Adages*, p. 55 (any 1736); «antes esta [campaneta] ab altra més petita quedavan posadas en altre campanaret de una paret de un finestral prop de la iglesia; y, encara que hi havia rellotge, 5 *anaba desbaratat*, resolentse lo poble a comprarne altre de nou y posarlo en lo campanar per ús de tots aquells vehins», Maldà, *Excursions*, p. 59; *disbarat*, m., 'cosa absurda', format de *desbarat* (avui dial.); Lacavalleria, *Gazoph.* dona les dues formes: *desbarat* o *disbarat* 'una cosa contraria... al seny comú'; *desbarat* apareix en C. Ros, *Romanços*, 101 (*AlcM*); «fuig-me'n d' aquí, home loco / no digas tal *desbarat*», Milà, *Rom.*, 10.31D (recollit a Besalú o Olot); *desbarat* 'desori, xivarri' apareix en la mateixa cançó, versió E 10.4 (recollit a l'Espluga de Francolí) en la frase 20 «sent un gran *desbarat*» reemplaçant «una gran remor» o «un gran ruid» de totes les altres versions; s'ha usat —si bé avui almenys s'ha fet rar però potser no era calc del cast. *disparatar*— el verb *disbaratar* 'dir absurditats': «no sabs dir cosas bonicas: / *disbaratas* y embolicas», Pitarra, c. 1870-80, *Coses de l'oncle* (*Singlots poètics*, p. 197) (manca *Dfa.*, però em sembla que no podem considerar-lo intolerable). J. G.

¹ Aquesta base fou ja considerada i rebutjada, per raons fonètiques, per Turneyesen, *Keltorum.*, 43 (1883), però V. Henry, *Lexique etymol. des termes les plus usuels du breton mod.* (Rennes, 1900) va acceptar el bret. *barad* com a base del fr. *baraterie*; aquesta explicació fou parcialment acceptada per Gamillscheg, *EWFS*, i en forma implícita per Pedersen, *Vergleich. Gramm.*, 163. En *DCEC* I, 393-4, es trobava aquesta etimologia la menys objectable entre les altres proposades i fins i tot s'insinuava que podia ser encertada; assenyalant alhora que la primera *a* del bret. mod. *barad* podia ser deguda a la forma romànica. La forma nòrdica ant. *barâtta* (avui vivent en islandès i noruec amb sentit de 'lluita' o 'molèstia'), acceptada per Meyer-Lübke, *REW* 3, 943a, presenta, ultra les dificultats semàntiques, la impossibilitat cronològica (veg. *DCEC* I, 393-94), i el grec *πράττειν* 'complir, fer, negociar' (proposat per Diez) presenta així mateix greus dificultats fonètiques (el canvi de la *p*-en *b*-, la intercalació de la *a*) i d'altra índole (més detall en *DCEC*). —² En el dial. bal. evidentment té avui, a més del seu sentit normal de 'permutar', el de 'mudar': «a Sa Teulera li van *baratar* el nom: avui és Santa Rosa» (sentit a Ciutadella); algun exemple més en el dicc. *AlcM*. —³ El sentit de 'estar complicat en actes il·lícits' és evident en el següent passatge de Peire Vidal: «Nostre cardenals / soiorna e *barata* / e prent bels ostals» (Appel, 70.58); i 'enganyar' en el següent passatge de Bertran de Born: «S'ieu per iogar m'asset pres